

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Факультет іноземної філології та соціальних комунікацій
Кафедра психології, політології та соціокультурних технологій

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
Завідувач кафедри

(підпис) (прізвище та ініціали)
«__» _____ 20__ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
здобувача ступеня бакалавра соціальної роботи

Буйвал Анни Миколайовни

за темою **“ОРГАНІЗАЦІЯ «ЗЕЛЕНОГО» ВОЛОНТЕРСТВА
СПІЛЬНОТИ СТУДЕНТІВ СУМДУ, ЯКІ ПРОЖИВАЮТЬ
У ГУРТОЖИТКАХ”**

(галузь знань 23 “Соціальна робота” спеціальність 231 “Соціальна робота”)

Пошукач ступеню бакалавра соціальної роботи

(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові)

Науковий керівник
доктор філософських наук, професор,
професор кафедри ППта СКТ СумДУ
(науковий ступінь, посада, вчене звання)

О.Ю. Щербина-Яковлева
(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові)
«__» _____ 20__ р.

Підсумкова оцінка:

Національна шкала _____
Кількість балів ECTS _____

Члени комісії _____
(підпис) (прізвище та ініціали)
Члени комісії _____
(підпис) (прізвище та ініціали)
Члени комісії _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Суми 2020

ЗМІСТ

ВСТУП

Ошибка! Закладка не определена.

РОЗДІЛ 1. ВОЛОНТЕРСТВО ЯК НЕВІД'ЄМНА ЧАСТИНА ЖИТТЯ

СУСПІЛЬСТВА 6

1.1 Поняття волонтерства та його соціальні функції 6

1.2 Правові засади розвитку зеленого волонтерства в Україні 12

1.3. Поширення волонтерства за кордоном 22

1.4. . Особливості періоду студентства та мотиви волонтерської діяльності 26

1.5. Етичні засади волонтерської діяльності 31

РОЗДІЛ 2. АНКЕТУВАННЯ ЯК МЕТОД ДОСЛІДЖЕННЯ

СТАВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ДО «ЗЕЛЕНОГО» ВОЛОНТЕРСТВА 39

2.1 Особливості технології інтернет-анкетування 39

2.2 Організація інтернет-анкетування серед студентів 43

2.3. Результати експериментальної частини роботи 45

ВИСНОВКИ 50

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 53

ДОДАТКИ 57

ВСТУП

Актуальність теми. Про волонтерський рух в Україні сьогодні з захопленням говорять у багатьох країнах світу, називаючи це явище унікальним. Розквіт волонтерської діяльності у нас припав на час Революції Гідності і початок війни на Донбасі. У надзвичайно складний період саме цей рух об'єднав суспільство, створив дієву структуру громадських організацій, груп людей, готових взяти на себе вирішення найбільш нагальних і болючих проблем держави.

Сьогоднішньому волонтерському руху в Україні мало аналогів не тільки в країнах колишнього СРСР, а й на Заході, звідки, власне, й прийшов термін «волонтерство». Слово «волонтер» походить від французького *volontaire* (доброволець), яке в свою чергу запозичено з латинського *voluntarius* (*voluntas* – вільне волевиявлення, *volō* – бажання, намір). Тобто волонтерство — добровільна безкорисна суспільно важлива діяльність.

Волонтерство як соціокультурне явище нерозривно пов'язане з розвитком цивілізації. В історії людства навряд чи знайдеться суспільство, якому не були б притаманні ідеї добровільної та безкорисливої допомоги. І завжди знаходились люди, для яких самореалізація, самоудосконалення були можливі лише через працю на благо інших. Слід сказати, що протягом віків релігія, церква спонукала людей до благодійництва і волонтерства, виховувала альтруїстичну свідомість.

До речі, термін «волонтерство» для такого виду діяльності в світі почали використовувати лише з 70-х років ХХ століття, коли Міжнародна асоціація добровольчих зусиль кожних два роки почала проводити Всесвітні конференції волонтерів. На такій конференції в 1990 році у Парижі було прийнято Загальну декларацію волонтерів і визначено, що волонтерство – добровільна, активна, спільна чи особиста участь громадянина в житті

людських співтовариств заради покращення якості життя, економічного та соціального розвитку. Декларація підтримує право на волонтерську діяльність для всіх чоловіків, жінок та дітей, незалежно від їхньої раси, віросповідання, фізичних особливостей, соціального та матеріального становища.

Одним із ключових напрямів сучасної соціальної роботи в усьому світі вважають багаторівневу екосоціальну діяльність, суб'єктами якої є як фахові працівники відповідних закладів та установ, так і працівники добровільних об'єднань та волонтери. Екосоціальна діяльність дістала назву «зелена соціальна робота» (Green Social Work). Концепція зеленої соціальної роботи спирається на філософію сталого розвитку та на структурний підхід до розв'язання проблем соціальної нерівності та бідності, наголошує на запитях до такої діяльності екологічних волонтерів, яка була б орієнтована на забезпечення гідних умов довкілля та екологічної справедливості, належного і рівного доступу різних шарів населення до природних ресурсів, збереження довкілля, обґрунтовує специфічну практику втручання державних, приватних установ, громадянських організацій й волонтерів в умовах екологічних та техногенних ризиків.

Мета дослідження. Наша розвідка має на меті окреслити основні характеристики зеленої волонтерської роботи, при цьому в першу чергу з'ясувати ті методи, що допомагають залучити до цього виду екологічної діяльності студентів, які проживають в університетських гуртожитках СумДУ.

Завдання дослідження:

1. Дати визначення поняттю “зелене волонтерство”;
2. Вивчити особливості “зеленого волонтерства” як практичної форми соціальної роботи; розкрити форми й методи організації “зеленого волонтерства” студентських угруповань;
3. З'ясувати засоби залучення до “зеленого волонтерства” студентів СумДУ, які проживають в університетських гуртожитках.

4. За умов карантину 2020 р. вивчити можливість інтернет-анкетування серед студентів як засобу формування зацікавленості у “зеленому волонтерстві”.

Об'єкт дослідження - форми й методи організації зеленого волонтерства.

Предмет дослідження - засоби організації “зеленого волонтерства” спільноти студентів СумДУ, які проживають в гуртожитках.

Цільова аудиторія - студенти СумДУ, які проживають в гуртожитках.

Методи кваліфікаційного дослідження. Ця розвідка ґрунтується на системному аналізі наукової літератури з вивчення проблем організації “зеленого волонтерства”, а також документів міжнародних і національних організацій з визначеної проблематики, документів, що віддзеркалюють практичний досвід діючих студентських екологічних спільнот.

Очікувані результати :

1. Підвищення у студентів СумДУ розуміння значущості зеленого волонтерського руху, яке позитивно впливає на соціальний та екологічний розвиток країни в цілому та допомагає вирішувати соціально значущі проблеми суспільства;

2. У перспективі – залучення студентів СумДУ до практичного зеленого волонтерського руху, результатом якого може бути (на першому етапі) колективне прибирання біля гуртожитків, в яких проживають студенти СумДУ.

РОЗДІЛ I. ВОЛОНТЕРСТВО ЯК НЕВІД'ЄМНА ЧАСТИНА ЖИТТЯ СУСПІЛЬСТВА

1.1. Поняття волонтерства та його соціальні функції

Волонтерство вже стало частиною культури і світогляду української нації.

Однак ця хвиля громадянської активності, яка народилася майже спонтанно, потребує спрямування, кращої організації та мотиваційного заохочення. Передусім ідеться про підвищення волонтерської мобільності громадян та розгортання досвіду різнопланової волонтерської діяльності, зокрема серед студентів.

З березня 2015 р. волонтерство "офіційно легалізоване", оскільки набрав чинності новий закон (№1408) "Про волонтерську діяльність". Це був лише перший крок парламенту назустріч волонтерам і волонтерському рухові. Попереду — законодавча імплементація найкращого світового досвіду, який допоможе наростити практики мільйонів українських волонтерів. Тому ми хочемо розповісти про важливість волонтерської діяльності саме серед студентів спеціальності «соціальна робота» так як специфіка соціальної роботи перетинається з волонтерською діяльністю. Вони поєднані однією метою – приносити користь, допомогати і покращувати суспільне життя.

Сучасна ситуація в Україні характеризується соціально-психологічною, економічною нестабільністю, зниженням рівня життя більшості населення, девальвацією моральних норм і цінностей у суспільстві, зростанням злочинності і насильства. Соціально-психологічні проблеми в Україні відобразились на психологічному самопочутті різних верств населення. Ще

відчутніше визначилися категорії людей, які потребують соціально-психологічної допомоги. Передусім, це молоді люди без жодного заняття; дорослі безробітні; діти, які не отримують потрібної уваги з боку батьків або не мають батьків; пенсіонери; інваліди та інші. Термін «волонтер» у перекладі з англійської мови означає «доброволець». Волонтер — це людина, яка добровільно, не переслідуючи корисливих цілей, займається діяльністю на користь суспільства, не одержуючи за це грошової винагороди. Волонтерський рух — це рух із надання безкорисної допомоги тим, хто її потребує. Волонтерський рух для молодих людей є невичерпним джерелом здобуття освіти, можливістю вчитись, а також можливістю самореалізації. Волонтери не одержують матеріальної допомоги у вигляді заробітної плати, проте вони мають дещо інше — розвиток власних здібностей, моральне задоволення, відчуття власної необхідності тим, хто потребує допомоги, відчуття, що вони приносять користь, здобувають нові знання тощо. Скільки у світі волонтерів, стільки і мотивів безкоштовної роботи. Волонтер — не тільки інструмент впливу на об'єкт соціально-психологічної роботи, а й сам є об'єктом такої роботи. Тому соціалізація волонтера — не менш, а може й навіть більш важлива проблема, ніж та соціально-психологічна робота, яку він виконує. Волонтерська діяльність є соціально-психологічним явищем, оскільки її розглядають як систему взаємин між людьми, добровільне надання соціальнопсихологічної допомоги людині людиною. Добровільність — це широке коло можливостей саморозвитку, розширення знань про інших людей, демонстрація свого піклування про інших, випробування себе в нових умовах і ситуації, добра перспектива на майбутнє. Це конкретний спосіб підвищити якість життя людини, яка відчуває дискомфорт. Волонтери — це група людей, яка відчуває необхідність пошуку нових шляхів для надання своєму життю суспільної цілі і цінності. [1, ст.6]

На думку І.Д. Зверевої, волонтерський рух – це добродійна робота, яка здійснюється фізичними особами на засадах неприбуткової діяльності, без заробітної плати, без просування по службі, заради добробуту та процвітання

спільнот та суспільства в цілому. Людину, яка добровільно надає безоплатну соціальну допомогу та послуги інвалідам, хворим особам та соціальним групам, що опинилися в складній життєвій ситуації, називають волонтером. [2, с. 25]

Сьогодні послуги волонтерів потрібні для розв'язання проблем у соціально-педагогічній, економічній, культурній сферах. Генеральна Асамблея ООН, приймаючи до уваги, рекомендації Економічної і Соціальної Ради, передані в резолюції 1997 / 44 від 22 липня 1997 року на 52 сесії прийняла: Ініціатива проведення міжнародного Року волонтерів 2001 рік підтримувалась наростаючим прагненням людей запропонувати свої послуги в якості волонтерів. Для того, щоб здійснити цю мету необхідні визнання та допомогу волонтерській для посилення пропаганди цього виду діяльності. Це потребує використання найкращої практичної роботи волонтерів для досягнення успішного результату. Отже, аналізуючи витяг загальної декларації волонтерів, можна сказати, що волонтерство: це добровільний вибір, що виявляє особисті погляди і позиції; це активна участь громадянина у житті людських спільнот; сприяє покращенню якості життя, особистому росту та поглибленню відчуття солідарності; сприяє реалізації основних людських потреб заради справедливості та миру у суспільстві; 12 сприяє більш збалансованому економічному та соціальному розвитку, а також створенню нових робочих місць та професій. Основні принципи волонтерського руху: визнають право на об'єднання між чоловіками, жінками та дітьми, незалежно від їх расової належності, віросповідання, фізичних особливостей, соціального та матеріального становища; поважають гідність та культуру всіх людей; надають допомогу, безкоштовні послуги особисто або організовано – в дусі партнерства та братерства; визнають однакову важливість особистих та колективних потреб, сприяють колективній їх реалізації; ставлять перед собою мету перетворити волонтерство на елемент особистого розвитку, набуття нових знань і навичок, удосконалення здібностей шляхом стимулювання ініціативи та творчості

людей, які при цьому мають можливість бути творцями а не користувачами; стимулює почуття відповідальності, заохочує сімейну, колективну, міжнародну солідарність. Для того, щоб бути волонтером треба мати такі людські якості: любов до людей, доброта, милосердя, комунікабельність, вміння спілкуватись, розуміння проблем іншої людини, співчуття, терпіння, порядність, уважність, бажання допомагати вирішенню проблеми, безкорисливість, відвертість, відповідальність, відкритість, привабливість. Навички необхідні волонтеру: комунікабельність, грамотність, ерудиція, розуміння проблеми іншої людини, любов до людей, доброта, вміння вислухати, організаторські здібності, мобільність, наполегливість.[3, С.35]

Основи уявлень про волонтерство та його соціальні функції закладено англійцем Т. Мором, французом А. Дюнаном тощо. Сучасний стан та особливості статусу волонтерського руху досліджували вчені різних країн: М. Бостанджогло, Р. Колосова, М. Фурлан, К. Хаджи-Міцева, Г. Чейнен, О. Щекова, Д. Эберлі та інші. В узагальненні вітчизняного досвіду волонтерства можна виокремити праці: О. Главник, О. Карпенко, Г. Крапівіної, Т. Лях, І. Пінчук, К. Василенко, Т. Голованова, Ю. Гапон, А. Капської, О. Олінек, Н. Борецької, І. Зверєвої, Г. Лактіонової та ін. [4, С.22-23]

Доречно зазначити що на сьогодні існує, наприклад, в м. Києві, принаймні три фактори, які уможлиблюють запровадження волонтерство в суспільне життя: наявність користувачів соціальних послуг та поля для волонтерської діяльності, яке можуть запропонувати недержавні громадські організації; наявність потенційних волонтерів, яких можна залучати, організовувати, навчати; існування світових моделей волонтерства та методичних рекомендацій щодо роботи волонтерського сектора, які поступово впроваджуються методом тренінгових занять для підготовки тренерів. Завдання які можуть бути виконані волонтерами, зазвичай цілком відповідають завданням оплачуваного персоналу, а волонтери використовуються, як асистенти або помічники в тих сферах діяльності, які залишаються важливими на досягнення цілей програми. Робота волонтерів

повинна бути організована ефективно і вестися професійно. Волонтерами може виконуватися будь-яка робота, а не тільки елементарні речі, що не вимагають професійної підготовки. Волонтер – це не тільки помічник, чи соціальний працівник, що піклується про оточуючих, він може бути вчителем, фахівцем з комп'ютерів, політиком, інженером або дизайнером. Визначаючи завдання для волонтерів, організації повинні орієнтуватися на індивідуальні можливості кожного. Волонтери можуть виконувати завдання, що не відносяться до постійних оплачуваних робіт; принести нові ідеї в організацію; створити і поширювати суспільну думку про організацію; залучати нових людей в організацію, допомогти при зборі коштів; заохочувати громадську активність. [5, с.58] Волонтери можуть займатися справами, якими б ніколи не стали займатися на оплачуваній роботі. Волонтери, що віддають свій час і зусилля організації, хочуть бути її частиною, вони хочуть мати права голосу і впливати на рішення організації. Фактично те, що інші цікавляться їхньою думкою і враховують точку зору підтверджує значимість волонтерів для організації. Можливість впливати навіть на найменшу частину роботи організації є спеціальним видом мотивації, тому що людина відчуває себе частиною організації в цілому. Розвиток волонтерського руху в Україні базується на таких завданнях як:

Перше – підвищення рівня визнання. Уряди держав та місцева влада мають бути впевнені щодо механізмів залучення волонтерів до проведення консультацій і вивчення питання з метою визначення якісного внеску всього сектора волонтерів у національне процвітання та розвиток. Вирішення питань повинно ґрунтуватися на кращому досвіді роботи малих груп, місцевих громад, національних неурядових організацій, а також на результатах міжнародної діяльності волонтерів

Друге – мотивація. Засоби залучення людей до волонтерської діяльності визначаються залежно від певної ситуації в суспільстві. Держава може запропонувати: свої тренінгові програми для волонтерів за тематикою: техніка, управління, фінанси; допомогу в отриманні офіційно визнаного

статусу, страхового та соціального забезпечення для того, щоб вивести волонтерів на рівень фахівців інших сфер діяльності; зниження ставок для платників податків, які підтримують волонтерські ініціативи; за певних обставин враховувати волонтерську діяльність як проходження військової служби; надання частини ресурсів, таких, як підручники, медикаменти, фінансування, та ін. у користування волонтерів. У такому випадку службовці та працівники громадського і приватного секторів, можуть погодитися на співпрацю у волонтерській діяльності без відриву від основного місця роботи. Крім того, система ООН може визначити найкращі шляхи подальшої підтримки волонтерської служби з боку суспільства. Це може бути встановлення національних волонтерських корпусів для вирішення проблем навколишнього середовища, захворювання на СНІД/ВІЛ-інфекцію, питань захисту та пропаганди культурної спадщини.

Третє – встановлення системи обміну інформацією. Телебачення, радіо, друковані видання та електронні засоби інформації можуть надавати інформацію про досягнення волонтерів, і таким чином сприяти використанню вже існуючої «найкращої практики» та робочих процедур для того, щоб уникнути необхідності кожній громаді «вигадувати колесо». Такий обмін інформацією може здійснюватися на місцевому рівні, на рівні провінцій, сусідніх держав, далекого зарубіжжя за допомогою електронних засобів передачі інформації.

Четверте – пропаганда. Виконання цього завдання спрямоване на виявлення замовлень на послуги волонтерів, пропозицій про бажання надавати послуги в якості волонтерів з урахуванням розширення такого типу діяльності, а також на формування сприятливого загального клімату, громадської та офіційної думок, що підтримували б волонтерські ініціативи. Цей процес також може бути спрямований на визнання статусу волонтерів, використання напрацьованих схем, встановлення систем обміну інформацією. Тут важливо врахувати компетентність і професіоналізм

фахівців-волонтерів, а також користь, яку отримує суспільство від їх діяльності [6, с.138].

1.2. Правові засади розвитку зеленого волонтерства в Україні

Волонтерська діяльність – добровільна, безкорислива, соціально спрямована, неприбуткова діяльність, що здійснюється волонтерами та волонтерськими організаціями шляхом надання волонтерської допомоги. Відтак, розглянемо за якими напрямками може здійснюватись волонтерська діяльність?

Відповідно до частини 3 статті 1 Закону України “Про волонтерську діяльність” від 09 квітня 2011 року № 3236-VI (надалі – Закон № 3236-VI) волонтерська діяльність здійснюється за такими напрямками:

- надання волонтерської допомоги з метою підтримки малозабезпечених, безробітних, багатодітних, бездомних, безпритульних, осіб, що потребують соціальної реабілітації;

- здійснення догляду за хворими, інвалідами, самотніми, людьми похилого віку та іншими особами, які через свої фізичні, матеріальні чи інші особливості потребують підтримки та допомоги;

- надання допомоги громадянам, які постраждали внаслідок стихійного лиха, екологічних, техногенних та інших катастроф, у результаті соціальних конфліктів, нещасних випадків, а також жертвам злочинів, біженцям;

- надання допомоги особам, які через свої фізичні або інші вади обмежені в реалізації своїх прав і законних інтересів;

- проведення заходів, пов'язаних з охороною навколишнього природного середовища, збереженням культурної спадщини, історико-культурного середовища, пам'яток історії та культури, місць поховання;

- сприяння проведенню заходів національного та міжнародного значення, пов'язаних з організацією масових спортивних, культурних та інших видовищних і громадських заходів;

- надання волонтерської допомоги для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру;

- надання волонтерської допомоги за іншими напрямками, не забороненими законодавством.

Не є волонтерською діяльністю безоплатне виконання робіт або надання послуг особами, що має одноразовий характер або здійснюється на основі сімейних, дружніх чи сусідських відносин.

Відтак, можна зазначити, що волонтерська діяльність як форма благодійництва може здійснюватися волонтерськими організаціями так і волонтерами.

Правовий статус волонтера. Відповідно до частини 1 статті 7 Закону № 3236-VI волонтер – це фізична особа, яка досягла вісімнадцятирічного віку і здійснює волонтерську діяльність на добровільній та безоплатній основі.

Волонтерами можуть бути громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, а також громадяни України віком від шістнадцяти років, якщо вони здійснюють волонтерську діяльність на території України, за письмовою згодою одного з батьків (усиновлювачів) або піклувальника.

Як вже було зазначено вище волонтери надають волонтерську допомогу на підставі договору про провадження волонтерської діяльності, укладеного з волонтерською організацією.

Волонтер має право на:

- належні умови здійснення волонтерської діяльності, зокрема, отримання повної та достовірної інформації про порядок та умови здійснення волонтерської діяльності, забезпечення спеціальними засобами захисту, спорядженням та обладнанням;

- забезпечення проведення вакцинації, медичного огляду та інших лікувально-профілактичних заходів, безпосередньо пов'язаних з наданням волонтерської допомоги;

- обов'язкове страхування відповідно до Закону України "Про страхування";

- зарахування часу здійснення волонтерської діяльності до навчально-виробничої практики в разі її здійснення за напрямом, що відповідає отримуваній спеціальності;

- відшкодування витрат, пов'язаних з наданням волонтерської допомоги.

Волонтер зобов'язаний:

- сумлінно та своєчасно виконувати обов'язки, передбачені договором про провадження волонтерської діяльності;

- у випадках, визначених законодавством, проходити медичний огляд та надавати довідку про стан здоров'я;

- у разі необхідності проходити подальшу підготовку (перепідготовку);

- не допускати дій і вчинків, які можуть негативно вплинути на репутацію волонтера;

- дотримуватися правового режиму інформації з обмеженим доступом;

- відшкодувати прямі збитки, завдані ним, у разі одностороннього розірвання ним договору про провадження волонтерської діяльності, якщо інше не передбачено договором;

- відшкодувати моральну та майнову шкоду, заподіяну внаслідок здійснення ним волонтерської діяльності, відповідно до закону.

Сучасна нормативно-правова база волонтерської діяльності в Україні:

1. Закон України "Про волонтерську діяльність" від 09 квітня 2011 року № 3236-VI;

2. Указ Президента України "Про внесення змін до деяких указів Президента України щодо волонтерської діяльності" від 2 вересня 2013 року №472/2013 [9, с.9].

Основні терміни, що надбають своє роз'яснення в законодавстві:

1. *«Зелена соціальна робота»* - концепція зеленої соціальної роботи спирається на філософію сталого розвитку та на структурний підхід до розв'язання проблем соціальної нерівності та бідності, наголошує на потребі такої діяльності соціальних працівників, яка була б орієнтована на забезпечення гідних умов навколишнього середовища та екологічної справедливості, належного і рівного доступу до природних ресурсів, веде мову про зміну соціального контексту та збереження довкілля, обґрунтовує специфічну практику втручань соціальних працівників в умовах екологічних та техногенних катастроф [1];

2. *Екологічна безпека* – згідно ст. 50 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» - це стан навколишнього природного середовища, при якому забезпечується попередження погіршення екологічної обстановки та виникнення небезпеки для здоров'я людей, що гарантується здійсненням широкого комплексу взаємопов'язаних екологічних, політичних, економічних, технічних, організаційних, державно-правових та інших заходів. Довкілля вважається безпечним, коли його стан відповідає встановленим у законодавстві критеріям, стандартам, лімітам і нормативам, що стосуються його чистоти (незабрудненості), ресурсомісткості (невиснаженості), екологічної стійкості, санітарних вимог, видового різноманіття, здатності задовольняти інтереси громадян [2];

3. *Волонтер* - фізична особа, яка добровільно здійснює соціально спрямовану, благодійну, неприбуткову та вмотивовану діяльність, що має суспільно-корисний характер. Волонтером може бути особа, якій виповнилося чотирнадцять років;

4. *Волонтерська діяльність* - добровільна, соціально спрямована, неприбуткова діяльність, що здійснюється волонтерами шляхом надання волонтерської допомоги [3];

5. *Волонтерська допомога* - роботи та послуги, що безоплатно виконуються і надаються волонтерами [4];

6. *Волонтерська організація* - зареєстроване в установленому порядку неприбуткове об'єднання громадян або благодійна організація, для яких провадження волонтерської діяльності є статутним видом діяльності;

7. *Набувачі волонтерської допомоги* - фізичні особи, об'єднання громадян, неприбуткові підприємства, установи, організації, які відповідно до цього Закону мають право на одержання волонтерської допомоги;

8. *Посвідчення волонтера* - документ встановленого зразку, який видається волонтерськими організаціями фізичним особам з метою підтвердження факту набуття ними статусу волонтера, та надає їм право провадити волонтерську діяльність;

9. *Статус волонтера* - сукупність визначених законом прав та обов'язків волонтера;

10. *Суб'єкти волонтерської діяльності* - фізичні та юридичні особи, що провадять волонтерську діяльність у відповідності до цього Закону [5];

11. *Студент* - особа, зарахована до вищого навчального закладу з метою здобуття вищої освіти ступеня молодшого бакалавра, бакалавра чи магістра [6].

Закон України «Про охорону навколишнього середовища». Охорона навколишнього природного середовища, раціональне використання природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки життєдіяльності людини - невід'ємна умова сталого економічного та соціального розвитку України.

З цією метою Україна здійснює на своїй території екологічну політику, спрямовану на збереження безпечного для існування живої і неживої природи навколишнього середовища, захисту життя і здоров'я населення від негативного впливу, зумовленого забрудненням навколишнього природного середовища, досягнення гармонійної взаємодії суспільства і природи, охорону, раціональне використання і відтворення природних ресурсів.

Цей Закон визначає правові, економічні та соціальні основи організації охорони навколишнього природного середовища в інтересах нинішнього і майбутніх поколінь.

Загальні положення.

Стаття 1. Завдання законодавства про охорону навколишнього природного середовища

Завданням законодавства про охорону навколишнього природного середовища є регулювання відносин у галузі охорони, використання і відтворення природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки, запобігання і ліквідації негативного впливу господарської та іншої діяльності на навколишнє природне середовище, збереження природних ресурсів, генетичного фонду живої природи, ландшафтів та інших природних комплексів, унікальних територій та природних об'єктів, пов'язаних з історико-культурною спадщиною.

Стаття 2. Законодавство України про охорону навколишнього природного середовища

Відносини у галузі охорони навколишнього природного середовища в Україні регулюються цим Законом, а також земельним, водним, лісовим законодавством, законодавством про надра, про охорону атмосферного повітря, про охорону і використання рослинного і тваринного світу та іншим спеціальним законодавством.

Екологічні права та обов'язки громадян.

Стаття 9. Екологічні права громадян України.

Кожний громадянин України має право на:

а) безпечне для його життя та здоров'я навколишнє природне середовище;

б) участь в обговоренні та внесення пропозицій до проектів нормативно-правових актів, матеріалів щодо розміщення, будівництва і реконструкції об'єктів, які можуть негативно впливати на стан

навколишнього природного середовища, внесення пропозицій до органів державної влади та органів місцевого самоврядування, юридичних осіб, що беруть участь в прийнятті рішень з цих питань;

Стаття 10. Гарантії екологічних прав громадян.

Екологічні права громадян забезпечуються:

а) проведенням широкомасштабних державних заходів щодо підтримання, відновлення і поліпшення стану навколишнього природного середовища;

б) обов'язком центральних органів виконавчої влади, підприємств, установ, організацій здійснювати технічні та інші заходи для запобігання шкідливому впливу господарської та іншої діяльності на навколишнє природне середовище, виконувати екологічні вимоги при плануванні, розміщенні продуктивних сил, будівництві та експлуатації об'єктів економіки;

в) участю громадських організацій та громадян у діяльності щодо охорони навколишнього природного середовища;

г) здійсненням державного та громадського контролю за додержанням законодавства про охорону навколишнього природного середовища;

д) компенсацією в установленому порядку шкоди, заподіяної здоров'ю і майну громадян внаслідок порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища;

е) невідворотністю відповідальності за порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища;

є) створенням та функціонуванням мережі загальнодержавної екологічної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи забезпечення доступу до екологічної інформації.

Діяльність, що перешкоджає здійсненню права громадян на безпечне навколишнє природне середовище та інших їх екологічних прав, підлягає припиненню в порядку, встановленому цим Законом та іншим законодавством України [7].

Закон України «Про волонтерську діяльність».

Стаття 1. Волонтерська діяльність та основні засади її провадження

3. Волонтерська діяльність здійснюється за такими напрямками:

- надання волонтерської допомоги з метою підтримки малозабезпечених, безробітних, багатодітних, бездомних, безпритульних, осіб, що потребують соціальної реабілітації;

- здійснення догляду за хворими, особами з інвалідністю, самотніми, людьми похилого віку та іншими особами, які через свої фізичні, матеріальні чи інші особливості потребують підтримки та допомоги;

- надання допомоги громадянам, які постраждали внаслідок надзвичайної ситуації техногенного чи природного характеру, дії особливого періоду, правових режимів надзвичайного чи воєнного стану, проведення антитерористичної операції, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, у результаті соціальних конфліктів, нещасних випадків, а також жертвам злочинів, біженцям, внутрішньо переміщеним особам;

- надання допомоги особам, які через свої фізичні або інші вади обмежені в реалізації своїх прав і законних інтересів;

- проведення заходів, пов'язаних з охороною навколишнього природного середовища, збереженням культурної спадщини, історико-культурного середовища, пам'яток історії та культури, місць поховання;

- сприяння проведенню заходів національного та міжнародного значення, пов'язаних з організацією масових спортивних, культурних та інших видовищних і громадських заходів;

- надання волонтерської допомоги для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру;

- надання волонтерської допомоги Збройним Силам України, іншим військовим формуванням, правоохоронним органам, органам державної влади під час дії особливого періоду, правових режимів надзвичайного чи

воєнного стану, проведення антитерористичної операції, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях;

- сприяння уповноваженому органу з питань пробації у здійсненні нагляду за засудженими та проведенні з ними соціально-виховної роботи;

- надання волонтерської допомоги за іншими напрямами, не забороненими законодавством.

4. Держава в особі її органів та посадових осіб підтримує громадську ініціативу щодо провадження волонтерської діяльності, гарантує і забезпечує захист передбачених Конституцією України та законами прав, свобод і законних інтересів волонтерів, отримувачів волонтерської допомоги, організацій та установ, що залучають до своєї діяльності волонтерів.

Стаття 2. Мета волонтерської діяльності

Метою волонтерської діяльності є розвиток громадянської свідомості, патріотичного виховання, посилення суспільної згуртованості громадян України на основі загальнолюдських цінностей і національних традицій.

Стаття 3. Принципи волонтерської діяльності

Волонтерська діяльність здійснюється на принципах:

1) неприбутковості;

2) добровільності;

3) добротності;

4) законності;

5) гуманності;

6) етичності;

7) конфіденційності;

8) суспільної корисності;

9) доступності та відкритості;

10) невторчання органів державної влади, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб у волонтерську діяльність.

Стаття 5. Основні напрями волонтерської діяльності

1. Основними напрямками волонтерської діяльності в Україні є:

- 1) надання соціальних послуг громадянам, які перебувають у складних життєвих обставинах та потребують сторонньої допомоги;
- 2) благодійництво та благодійницька діяльність;
- 3) охорона навколишнього природного середовища;
- 4) організація дозвілля для дітей та юнацтва та туристична діяльність;
- 5) розвиток культури та мистецтва, охорона та відтворення пам'яток історії та архітектури, захист національної спадщини;
- 6) зміцнення національних традицій та підтримка національних меншин;
- 7) охорона здоров'я, материнства та дитинства;
- 8) розвиток фізичної культури та спорту;
- 9) забезпечення безпеки вболівальників під час проведення спортивних змагань;
- 10) участь у подоланні наслідків надзвичайних ситуацій та надання допомоги жертвам катастроф, військових конфліктів, стихійних явищ, природних катаклізмів, інших надзвичайних ситуацій на території України та за її межами;
- 11) надання безоплатної правової допомоги;
- 12) розвиток та популяризація волонтерської діяльності.

Стаття 6. Обмеження щодо провадження волонтерської діяльності

1. Не може вважатися волонтерською діяльністю, яка хоч і містить ознаки волонтерської, але провадиться в інтересах та на користь членів сімей, інших родичів та друзів волонтерів або носить разовий, випадковий характер.

2. Забороняється залучати волонтерів до участі:

- 1) у військових конфліктах та миротворчих операціях;
- 2) у здійсненні оперативно-розшукової діяльності, провадженні дізнання та досудового слідства;
- 3) у виконанні завдань, які пов'язані з державною таємницею;
- 4) у будівництві приватних об'єктів нерухомості;

5) у виконанні завдань, які можуть становити пряму чи опосередковану загрозу життю волонтерів.

3. Забороняється надання волонтерської допомоги органам державної влади, органам місцевого самоврядування, а також підприємствам, установам, організаціям, метою діяльності яких є отримання прибутку.

Стаття 7 Підготовка волонтерів

1. Волонтерські організації здійснюють підготовку волонтерів шляхом проведення інструктажів, навчальних тренінгів, семінарів, практичних занять, конкурсів, змагань.

2. Знання та навички, необхідні для провадження волонтерської діяльності, волонтери також набувають шляхом самоосвіти.

Стаття 9 Заохочення волонтерської діяльності

1. За активну громадську діяльність, значний внесок у розвиток та поширення волонтерства в Україні суб'єкти волонтерської діяльності можуть бути представлені до державних нагород та відомчих відзнак.

2. Волонтери можуть бути заохочені волонтерськими організаціями та набувачами волонтерської допомоги шляхом виплати одноразової грошової допомоги та/або надання благ матеріального та нематеріального характеру [5].

1.3. Поширення волонтерства за кордоном

Волонтерська діяльність у Європі дуже поширена, а її особливості залежать від різноманітних культурних та соціальних факторів, що мають місце у суспільстві. Так, у 27-ми європейських країнах кількість добровольців сягає 94-х мільйонів і становить приблизно 23% усіх жителів ЄС віком від 15-ти років.

Попри такі високі загальні показники, тенденції до розвитку добровільної допомоги в окремо взятих країнах Європи досить нерівномірні. Зокрема, у Нідерландах і Швеції у волонтерстві задіяно 40% населення, тоді як в Італії, Греції та Болгарії всього 10%. Сьогодні спостерігається тенденція до зниження кількості волонтерів в усіх країнах ЄС. Це можна пояснити актуальністю соціальних та економічних проблем, залученням волонтерів до роботи в державних організаціях, їх вербуванням на короткий термін, а також зростанням участі в такій діяльності старшого покоління.

У більшості країн серед добровольців переважають чоловіки віком від 30 до 50 років. До того ж, останні дослідження показують: що вищий рівень освіти у країні, то більше осіб задіяні у волонтерську діяльність. Доволі часто люди поєднують її з основною оплачуваною роботою.

Безсумнівна першість залучення волонтерів належить галузі спорту. Особливо це стосується футболу. Тут працює до 30% європейців-добровольців. Відсоток волонтерської практики у спорті у розрізі різних європейських країн такий: Фінляндія - 16%, Ірландія - 15%, Нідерланди - 12-14%, Данія - 11%, Німеччина - 10,9%, Мальта - 9,2%. Непопулярним спортивне волонтерство залишається в Естонії - 1,1%, Греції - 0,5%, Литві - 0,1%, Латвії та Румунії-- менше 0,1%.

Окрім спортивного напрямку, добровольців приваблюють такі сфери як освітня діяльність, допомога малозабезпеченим, участь у роботі релігійних організацій, культурні програми, дозвілля й відпочинок.

Волонтерство також впливає на загальні економічні показники країни. Так, у деяких країнах, частка внеску в національну економіку сягає 3-5% ВВП. Зокрема це стосується Австрії, Нідерландів, Швеції. У Данії, Фінляндії та Англії – це більше 2% ВВП. Волонтерська діяльність у Німеччині, Бельгії, Іспанії, Франції, Ірландії, Люксембургу приносить цим країнам щороку 1-2% ВВП. Менше 1% - в Болгарії, Угорщині, Італії, Португалії, Чехії та Румунії. До 0,1% ВВП – у Греції, та Польщі.

Втім добровільна діяльність має не лише очевидні фінансові вигоди для країни. Йдеться також про культурну та соціальну складову. Волонтерство пропагує потужну соціальну консолідацію, допомагає інтеграції в суспільстві, може бути початком кар'єрного зростання, сприяє здобуттю знань та практичних навичок. На глобальному рівні – це спосіб побудувати нове активне громадянське суспільство.

Широко представлені різноманітні форми волонтерства у Франції. У 2011 році Франція відсвяткувала «Рік європейського волонтерства». Це ініціатива Єврокомісії, орієнтована на зростання ролі та цінності волонтерства в Європі. По всій країні школярі мали змогу зустрітись з посланцями доброї волі, які розповідали про переваги такої діяльності.

Ще одним завданням цього проекту була пропаганда залучення молоді до волонтерських організацій. Директор однієї організації розповідає: «Середній вік добровольців нашої спілки – 60 років. Ціле покоління пенсіонерів долучається до нас і це, безперечно, відмінна тенденція. Але ми також потребуємо динаміки й енергійності молоді».

Він переконаний, що складнощі життя й невтішні економічні перспективи підштовхують молодь віддавати перевагу оплачуваним видам діяльності, а не волонтерству. Втім, вміти привернути увагу потенційних добровольців й, зокрема, молоді – це одне з основних завдань таких організацій.

Не дивлячись на це, волонтерство чи не єдина сфера, яка не зазнала кризи у Франції. Мільйони ентузіастів готові віддавати свій час гуманітарним, спортивним, культурним чи соціальним організаціям. Для них - це справжня нагода перерозподілити цінності та розставити акценти.

Останні тенденції показують: один француз з чотирьох, а це 14 мільйонів активістів, своєю безкорисною працею замінюють 90 тисяч повноцінних робочих місць. І, незважаючи на загальний песимізм, їхня кількість не зменшується.

Директор одного із благодійних сайтів Інгрід Кемоун стверджує, що змінюється в першу чергу попит: "Щороку створюють близько 70 тисяч організацій різних типів, а отже, виникають нові потреби у волонтерських ресурсах. Адже 85% з них працюють саме завдяки ентузіазму та безкорисливості активістів".

Аніматор Французького Альянсу Орелі Перон розповіла про свій дворічний досвід волонтерства у Південній Африці. «Це стало для мене справжнім ковтком повітря. Я навчилась дивитись на речі ширше і глибше. Ми вчилися бути толерантними. Адже коли живеш в Африці бодай якийсь час, то починаєш розуміти, що у світі є люди, які більш нужденні й нещасні. Саме так відбувається зміна поглядів і орієнтирів у житті», – каже вона.

З кожним роком у Франції зростає частка молоді, яка залучається до такої діяльності. Згідно з останніми опитуваннями, 30% осіб віком від 15 до 24 років займаються волонтерством. За словами представника однієї з найбільших асоціацій волонтерів Франції Анни Пуатрено, цей вік найбільш чутливий для сприйняття суспільних проблем. Люди, які почали займатись добродійністю в такому віці, займатимуться нею протягом усього життя. [7]

Дослідження проводилось по всій Україні, включаючи території, які знаходяться в зоні АТО, без Криму, 20- 26 листопада 2014 року, за допомогою методології САТІ (телефонні інтерв'ю, дзвінки на мобільні номери). Було опитано 1000 респондентів у віці 16 років і старше. Вибірка репрезентативна населенню України (за винятком Криму) за регіоном, розміром населеного пункту, статтю та віком згідно даних Державної служби статистики станом на 1 січня 2013 року. Згідно висновків дослідження, українці визнають велику роль волонтерського руху в суспільних процесах: 62% визнають роль волонтерів у політичних змінах останнього року, 85% вважають, що волонтерський рух допомагає зміцненню миру, а 81% схильні вважати волонтерський рух обов'язковою складовою громадянського суспільства. Майже чверть українців (23%) мали досвід волонтерства, із них 9% українців почали займатись волонтерством протягом останнього року.

Основним напрямом діяльності волонтерів у 2014 році стала допомога українській армії та пораненим - цим займалися 70% волонтерів. До подій Майдана найбільш актуальними напрямками діяльності були допомога соціально незахищеним групам населення та благоустрій громадського простору. Найбільша група волонтерів – ті, які займаються волонтерством 1-2 рази на місяць. Більшість волонтерів вказали, що займаються волонтерством самостійно, та не зазначили участь у конкретних волонтерських проектах. 43% волонтерів належать до середнього класу, серед всієї вибірки таких 35%. Під час дослідження учасники відповіли на запитання стосовно благодійності. 74% українців жертвували кошти на різні цілі коли-небудь у житті, з яких 25% почали жертвувати тільки протягом останніх 12 місяців. Суми пожертв українців різняться та складають від кількох гривень до 283 000 гривень на рік. У 2014 році найбільш охоче українці жертвували на допомогу українській армії, пораненим та хворим дітям. У 2014 році кількість українців, які жертвують кошти, збільшилась – 63% робили пожертви, тоді як до 2014 року жертвували кошти 49% українців [8, с.9].

1.4. Особливості періоду студентства та мотиви волонтерської діяльності

Розвиток і функціонування освіти як соціальної структури суспільства обумовлені всіма умовами (економічними, політичними, соціокультурними) її існування в цілому. Освіта переживає, поряд з іншими формами соціальної дійсності (культура, наука, релігія), складні, неоднозначні часи. Кризові явища відбиваються, в першу чергу, у сфері освіти. Водночас, суспільство в кризові періоди висуває більш високі вимоги до освіти, яка виконує його соціальне замовлення щодо підготовки фахівців, котрі мають глибокі й стійкі знання у своїй професійній сфері, швидко орієнтуються в мінливих умовах

життєдіяльності, вміють швидко навчатися та перенавчатися, готові до соціальних контактів – спілкування з іншими людьми. У сформованій ситуації саме сфера освіти створює феномен сучасного світу – вміння «бути» в мінливих обставинах і брати активну участь у змінах, що відбуваються.

Сфера вузівського навчання є найбільш відповідальною ланкою професійної підготовки фахівців у ланцюзі організованих інститутів освітньої системи. Викладачі ВНЗ і наукові співробітники повинні не просто володіти останньою науковою інформацією, – більш цінними стають не знання, а самі способи їхнього добування, певні «інтелектуальні знаряддя», що «викристалізуються» під час діяльності, застосовні потім як узагальнені структури в нових умовах. Першорядне завдання вищої школи – допомогти студентам оволодіти засобами мислення і діяльності. Вузівська освіта є, як відомо, завершальним етапом процесу загальноосвітньої підготовки й основною стадією спеціалізації, професійної підготовки. Від якості організації процесу навчання на цій стадії багато в чому залежить подальше комфортне перебування людини в майбутній професійній діяльності, її готовність вирішувати нерутинні, нестандартні проблеми у виробничих і комунікативних ситуаціях, а також її суб'єктне буття в процесі взаємодії з іншими людьми. Зміст освіти як найважливішого чинника економічного і соціального прогресу має бути спрямований на «забезпечення самовизначення особистості, створення умов для її самореалізації», він повинен забезпечувати «формування у того, хто навчається, адекватної сучасному рівню знань і рівню освітньої програми (щабля навчання) картини світу» [8].

Процес психічного розвитку розглядається більшістю дослідників як динамічний процес якісних і кількісних змін, під час якого виникають нові психічні утворення на основі і за допомогою диференціації колишніх структур. Останнім часом у вітчизняній психології знаходить поширення концепція «необмеженого розвитку» (Б. Г. Ананьєв, Л. І. Анциферова, І. С. Кон, К. К. Платонов, О. В. Толстих та ін.), згідно з якою розвиток являє

собою еволюційно-інволюційний поступальний рух, що не припиняється до моменту припинення самого життя. Це дозволяє припустити, що, якщо психічний розвиток продовжується протягом всього життя і його показниками є психічні новоутворення й особливості, специфічні для кожного вікового періоду (що знайшло відображення в численних періодизаціях дитячого розвитку), то студентському віку як соціально-психологічній віковій категорії, яка характеризується інтенсивним розвитком всієї структури особистості, інтелектуальної системи в тому числі, також притаманні певні психічні новоутворення і психічні особливості. Дослідження засвідчили, що в студентському віці відбувається подальший психічний розвиток людини, складне переструктурування психічних функцій всередині інтелекту, змінюється вся структура особистості у зв'язку із входженням у нові, більш широкі і різноманітні соціальні спільноти (Б. Г. Ананьєв, М. Д. Дворяшина, Л. С. Грановська, В. Т. Лісовський, І. А. Зимня, І. С. Кон та ін.).

Вивчення закономірностей розвитку людини у студентському віці як періоді інтенсивного інтелектуального розвитку, формування навчальнопрофесійної діяльності, засвоєння ролі студента, входження в нове, «доросле» життя, дозволяє говорити про психічні особливості студентського віку. Студентський вік являє собою особливий період життя людини. Заслуга самої постановки проблеми студентства як особливої соціальнопсихологічної та вікової категорії належить психологічній школі Б. Г. Ананьєва. Студентський вік, згідно з твердженням Б. Г. Ананьєва, є сензитивним періодом для розвитку основних соціогенних потенцій людини. Вища освіта чинить величезний вплив на психіку людини, розвиток її особистості. За час навчання у ВНЗ, за наявності сприятливих умов, у студентів відбувається розвиток всіх рівнів психіки. Вони визначають спрямованість розуму людини, тобто формують устрій мислення, який характеризує професійну спрямованість особистості. Для успішного навчання у ВНЗ необхідний досить високий рівень загального інтелектуального розвитку, зокрема 7

сприйняття, пам'яті, мислення, уваги, рівня володіння певним колом логічних операцій [9].

Вирішальним причинним фактором результативної діяльності людей є їхня мотивація.

Мотиваційні аспекти управління працею отримали широке використання в країнах із розвинутою ринковою економікою. В нашій країні розуміння мотивації роботи з'явилося порівняно нещодавно у зв'язку з демократизацією суспільства. Донещодавна поняття «мотивація» замінювалося поняттям «стимулювання». Таке неповне розуміння мотиваційного процесу призводило до орієнтації на короткострокову мету, а не довгострокової стратегії. Це руйнівним чином діяло на особистість людини, не викликало зацікавленості у власному розвитку, самовдосконаленні, але саме ця система сьогодні - найважливіший резерв до підвищення управління людським ресурсом.

Р. Оуен та А.Сміт вважали, що гроші є єдиним могутнім мотивуючим фактором. За їхнім трактуванням, люди – чисто економічні істоти, які працюють тільки заради отримання засобів, які необхідні для придбання їжі, одягу, житла та іншого.

Сучасні теорії мотивації, засновані на результатах психологічних досліджень, доводять, що істинні причини, які змушують людину віддавати всі сили якомусь виду діяльності, дуже складні та різноманітні. На думку одних учених, дії людини зумовлюються її потребами. Ті, які притримуються іншої позиції, виходять із того, що поведінка людини є також її функцією сприймання і очікування.

При розгляді мотивації слід зосередитись на факторах, які змушують людину діяти та посилювати її дії. Основні з них: потреби, вподобання, мотиви та стимули.

Потреби неможливо безпосередньо побачити чи виміряти, про них можна судити тільки за поведінкою людини. Потреби можна задовольнити винагородою, давши людині те, що вона вважає для себе цінним. В поняття

«цінність» різні люди вкладають неоднаковий сенс, тому й різні їхні оцінки винагороди. Для когось це матеріальні речі, для когось час чи увага [10, с. 39-68].

«Внутрішню» винагороду людина отримує від роботи, усвідомлюючи вагу своєї праці, відчуваючи почуття до визначеного колективу, задоволення від спілкування та дружби з колегами.

«Зовнішня» винагорода – це зарплатня, просування по роботі, символи службового статусу та престижу. Це дві складові мотивації працівника. Друга вважається більш прогресивною хоча б тому, що належить до верхньої частини піраміди потреб Маслоу: потреба в самореалізації; потреба в повазі; соціальні потреби; потреба самозбереження; фізіологічні потреби.

Спираючись на теорію потреб А. Маслоу, можна зробити висновок, що люди виконують добровільну роботу, якщо вони досягли вершини піраміди, тобто реалізують потребу в самоактуалізації. Люди ж, котрі реалізують потреби нижчих рівнів (базові потреби виживання – такі, як їжа і притулок), не здатні бути волонтерами. Численні дослідження свідчать про те, що є чимало мотивуючих чинників для добровільництва. Більше того, волонтерська діяльність є полімотивованою для кожного волонтера [11, с. 46-47].

Під час проведення дослідження, у співпраці з представниками недержавних організацій релігійної спрямованості різних християнських конфесій, важливим було визначити мотиви людей, які мали різні ідеологічні переконання для виявлення більш ефективної системи комунікації та залучення до роботи. Було опитано 449 людей віком від 13 до 25 років, які пройшли через навчання школи волонтерів. 244 з них належали до релігійної громади – далі Група №1, 205 були студентами з 17 навчальних закладів міста Одеси – далі Група №2. Опитуваним задавалось лише одне запитання:

«Чому ви вирішили стати волонтером організації?». Надавалась можливість

написати до трьох пунктів.

У Групі №2 були результати: сподіваюся навчитися чомусь новому – 82%; хочу допомагати нужденним людям – 48%; хочу мати якусь заняття – 23%; для власного задоволення – 14%; хочу познайомитися з новими людьми – 29%; хочу боротися з визначеною проблемою – 5%; у мене є вільний час – 12%.

При створенні мотивації для релігійно непереконаної молоді можна брати за основу твердження, що студенти спрямовані на своє майбутнє, тобто потрібно знайти такі сторони та напрямки діяльності, які будуть їм корисні. Заклик до самореалізації та надання безкоштовної допомоги нужденним не виправдовують себе за результатами опитування. [12, с. 112].

1.5 Етичні засади волонтерської діяльності

У практиці повсякденної волонтерської діяльності етика_ це сукупність норм поведінки волонтерів, які піддаються змінам під дією зовнішніх і внутрішніх, по відношенню до діяльності факторів.

Волонтер – це передусім, добра, милосердна людина, яка володіє неабиякими комунікативними навичками і приваблює до себе людей, розуміє проблеми оточуючих та співчуває їм, має бажання безкорисливо допомогти вирішувати проблеми інших людей. До того ж, волонтер характеризується порядністю, уважністю, відповідальністю, відвертістю зі своїми клієнтами [13].

"Волонтер – це стан душі" – так вважає С. В. Толстоухова – директор Українського державного центру соціальних служб для молоді. На думку М.Дейчаківського, волонтери – "найактивніші представники різних груп населення, які бажають своєю працею та участю надати дійову підтримку в

становленні демократії в Україні, зробити конкретний внесок у поліпшення становища маргінальних груп чи в розвиток соціальної і культурної сфери". Володимир Полтавець, керівник школи соціальної роботи НАУКМА, вважає, що "волонтери – це такі ж люди, як інші, але трохи краще". А, на думку італійського соціолога Ново Дізіонаріо волонтер – "це громадянин, який вільно, а не для того, щоб продемонструвати свої моральні зобов'язання чи законні обов'язки керується ідеєю суспільної та приватної солідарності". Волонтер, одного разу показавши здатність виконувати свої громадянські та власні обов'язки, надалі переходить в цілковите розпорядження суспільства, сприяє рішенню місцевих проблем надаючи пріоритет відвідуванню бідних та знедолених. В сьогоденні волонтерство, це досить потужний соціально-суспільний рух, спроможний прийняти на себе частину повноважень державних соціальних установ. Поняття "волонтер", "волонтерство" та "волонтерська діяльність" є досить поширеними у соціальній практиці. В основу добровільності покладена здатність людини безкорисливо, у більшості випадків анонімно виконувати роботу на благо інших. Тобто, частину часу, енергії, знань, досвіду волонтер витрачає на виконання діяльності, яка приносить користь іншим людям чи суспільству в цілому. Однак, термін "волонтерство" означає передусім діяльність на основі добровільної волі. На думку І.Д. Зверевої, волонтерський рух – це добродійна робота, яка здійснюється фізичними особами на засадах неприбуткової діяльності, без заробітної плати, без просування по службі, заради добробуту та процвітання спільнот та суспільства в цілому. Людину, яка добровільно надає безоплатну соціальну допомогу та послуги інвалідам, хворим особам та соціальним групам, що опинилися в складній життєвій ситуації, називають волонтером [14]

У сучасній Україні волонтерство набуло масового поширення. Символ волонтерів України – жовтий колір вбрання – означає тепло сонця, самовідданість і послідовність у бажанні зробити навколишній світ кращим. Так, як більшість волонтерських угруповань виникає стихійно та

бере участь у 16 одноразових акціях, існує нагальна необхідність розробки системного підходу до залучення волонтерів, організації їх діяльності та підтримки розвитку волонтерського руху. Головну роль у зміцненні позиції добровольців та формування позитивного ставлення громадськості до їх діяльності відіграє впровадження системи навчання волонтерів [15]

До основних принципів волонтерської діяльності віднесено: визнання права на об'єднання за всіма – чоловіками, жінками та дітьми, незалежно від їх расової належності, віросповідання, фізичних особливостей, соціального та матеріального становища; поважають гідність та культуру всіх людей; надають допомогу, безкоштовні послуги особисто або організовано – в дусі партнерства та братерства; визнають однакову важливість особистих та колективних потреб, сприяють колективній їх реалізації; ставлять перед собою мету перетворити волонтерство на елемент особистого розвитку, набуття нових знань і навичок, удосконалення здібностей шляхом стимулювання ініціативи та творчості людей, які при цьому мають можливість бути творцями а не користувачами; стимулює почуття відповідальності, заохочує сімейну, колективну, міжнародну солідарність. Для того, щоб бути волонтером потрібно мати такі людські якості як: любов до людей; доброта; милосердя; комунікабельність; вміння спілкуватись; розуміння проблем іншої людини; співчуття; терпіння; порядність; бажання допомагати щодо вирішення проблеми; безкорисливість; відвертість; відповідальність; відкритість; привабливість. Навички, які необхідні волонтеру: комунікабельність; грамотність; ерудиція; розуміння проблеми іншої людини; любов до людей; доброта; вміння вислухати; організаторські здібності; мобільність [16].

Всі люди у світі повинні мати право на вільне витрачання свого часу, таланту та енергії на користь інших людей чи громади, працюючи індивідуально чи в колективі і не сподіваючись на фінансову винагороду. Беручи до уваги основні людські права та свободи, задекларовані

Загальною декларацією прав людини, принципи волонтерства та відповідальності волонтерів та організацій, в яких вони працюють Міжнародна рада директорів закликала всіх волонтерів заявити про свою віру у волонтерську діяльність як у креативну та моделюючу силу. В свою чергу дана рада звернулася до лідерів країн з наступним:

- усіх секторів об'єднати свої зусилля для створення потужних та ефективних місцевих волонтерських центрів як базових пунктів волонтерського руху;

- уряду забезпечити право людини на зайняття волонтерською діяльністю, зняти усі законодавчі перешкоди, які існують у країні, залучати волонтерів до своєї діяльності, надавати громадським організаціям ресурси для популяризації та підтримки ефективної мобілізації волонтерських сил та управління діяльністю волонтерів;

- бізнесу заохочувати залучення своїх працівників до волонтерської діяльності на благо місцевих громад та надавати людські та фінансові ресурси для розвитку відповідних інфраструктурних організацій;

- преси подавати волонтерські історії та інформувати громадськість про волонтерську діяльність для залучення більшої кількості людей до волонтерського руху;

- закладів освіти заохочувати та сприяти залученню людей різного віку до волонтерської діяльності, створюючи можливість ознайомлення з волонтерською діяльністю через певні освітні програми та курси;

- релігійних організацій проголосити волонтерство своєю відповіддю на духовне покликання всіх людей до служіння;

- громадських організацій створити дружнє організаційне середовище для волонтерів та надати людські та фінансові ресурси, необхідні для ефективного залучення волонтерів.

В сучасному розвитку українського суспільства в добровільній роботі беруть участь різні категорії волонтерів. Першим кроком у роботі з волонтером має бути співбесіда, під час якої з'ясовується:

- 1) як людина знайшла організацію;
- 2) чому її зацікавила дана робота;
- 3) де вона зараз працює і де працювала раніше;
- 4) яка в неї освіта і досвід – це допоможе підібрати відповідну роботу для неї;
- 5) необхідно дізнатися, чим би людина хотіла займатися, скільки часу майбутній волонтер може витратити на роботу в організації;
- 6) чи немає обмежень зі здоров'ям;
- 7) важливо зрозуміти збирається людина весь час працювати волонтером чи прийшла з метою отримати оплачувану посаду. В останньому випадку краще чесно розповісти про перспективи;
- 8) чи є наявний досвід роботи волонтером;
- 9) необхідно дізнатися у майбутнього волонтера чому він пішов із попередньої організації. Відповідно до віку, соціальної ролі і соціального статусу можна виявити наступні групи добровільних помічників: діти та підлітки; волонтери – фахівці; спонсори; чиновники; клієнти; члени організації; студенти; батьки.

Отже, волонтером може бути людина, будь-якої статі і віку, з будь-якою освітою чи без неї, яка спроможна відчувати означені потреби інших людей і на добровільних засадах допомагати їм. Кожний волонтер у своїй діяльності має право: бути уважно вислуханим і направленим на виконання задач відповідно до результатів інтерв'ю; пройти навчання і супровід наставником, яке дасть волонтеру можливість добре справлятися з роботою; одержувати визнання заслуг значущим для волонтера чином; брати участь в плануванні і оцінці програми, в якій волонтер бере участь; бути визнаним унікальної індивідуальної, цінною особою. Волонтерська діяльність ґрунтується на таких основоположних засадах: добровільність та добротність; законність; гуманність та гідність; спільність інтересів і рівність прав її учасників; гласність; відповідальність; конфіденційність.

Існує 10 заповідей роботи з волонтером, давно відкритих людьми

"працюють" і в Америці, і в Англії, і в Росії. Якщо їх дотримуватися, є надія, що не загубиться унікальний людських потенціал добродійної організації в Україні і навпаки з'явиться багато нових друзів [17].

1. Плануючи реалізацію проектів, передусім доцільно визначити, де можуть бути корисними волонтери, а потім добирати відповідних людей.

2. Залучаючи до роботи волонтера, необхідно врахувати його інтереси, бажання, можливості, в тому числі можливості тимчасового навантаження, місце проживання, фізичні можливості, освіту.

3. Не слід вважати, що волонтери мають виконувати тільки "чорну" роботу, а всю кваліфіковану мають здійснювати оплачувані фахівці, як здебільшого буває в організаціях, створених професіоналами в окремих галузях. По-перше, можна знайти волонтерів-професіоналів у різних сферах; по-друге, слід пам'ятати, що волонтерів можна і потрібно навчати з метою підвищення їх загального і професійного рівня.

4. Не слід набирати волонтерів заради волонтерів, а тільки керуватися потребою. Але коли людина сама приходить до вас, без вашого запрошення поставтеся до неї, так щоб не відштовхнути, навіть якщо на даному етапі в ній немає потреби. Волонтер тим часом може підготуватися до роботи, або виконувати окремі доручення. Крім того, завжди знайдеться варіант, за яким навіть відмовившись від його послуг ви збережете його на майбутнє.

5. Пояснити новій людині, за яким принципом працює дана організація, чого ви прагнете, хто за що відповідає.

6. Чітко формулювати обов'язки і відповідальність самого волонтера, вимоги до нього. Причому, слід роз'яснити не лише характер роботи, але й те, які функції потрібно буде виконувати, якщо людина до цього не займалася такою справою.

7. Варто ставитися до волонтера, як до колеги.

8. Потрібно дякувати, закохувати до успіхів.

9. Забезпечити волонтеру можливість зростання в організації, набуття досвіду різного характеру;

10. Враховувати думку волонтера при вирішенні різних питань або проблем в організації. До основних критеріїв волонтерської діяльності можна віднести: суспільна користь. Волонтери можуть допомагати як друзям, знайомим, сусідам, так і всьому суспільству. Лише допомога найближчим родичам не вважатиметься волонтерською діяльністю. Таке широке розуміння цього поняття дає можливість розглядати взаємну допомогу та участь у діяльності політичних партій чи виборчій кампанії як форми волонтерської діяльності, такі ж важливі як і надання соціальних послуг; виконується у вільний час. Волонтерська діяльність виконується у вільний від роботи, навчання час і не є основним місцем зайнятості; має добровільний характер. Власна воля людини є основою волонтерської діяльності. Цей критерій допомагає відрізнити справжню добровільну волонтерську діяльність від ситуації, коли певні дії були зроблені внаслідок тиску визначених зовнішніх обставин на індивіда; не передбачає оплати праці. Якщо грошова виплата, яку люди отримують за роботу, дорівнює чи перевищує ринкову вартість цієї роботи, така діяльність не може вважатися волонтерською. Однак людина не повинна нести витрат, пов'язаних з цією діяльністю. Волонтерська діяльність є основою побудови та розвитку спроможних громад.

Система стандартизації волонтерства. Волонтерські центри спираються на міжнародні стандарти, прийняті Alliance.

У них входить:

- гендерна рівність групи: в групі повинно бути рівна кількість і чоловіків, і жінок, бажано список робіт скласти таким чином, щоб зберегти баланс;
- національне рівність в групі: якщо група є інтернаціональною, то варто ретельно підійти до відбору волонтерів, щоб по можливості представників з різних країн було більш-менш рівну кількість;
- це стосується і віросповідання. Дане питання створить сприятливу атмосферу в колективі і допоможе уникнути багатьох супутніх

конфліктних ситуацій;

- максимальна кількість годин роботи на добу – 6, торму що волонтер не є повноцінним співробітником, тому прийнято, що робота волонтерів повинна складати від 3 до 6 годин;

- забезпечена культурна програма для волонтерів: хороший тон

- віддячити волонтерів участю в екскурсії, іншої культурної програмі, навчанні;

- забезпечення умов праці для волонтерів - один з найважливіших моментів. Весь інструментарій та аксесуари для комфортної роботи волонтерів повинні бути надані. Наприклад, ми прибираємо сміття, для цього необхідно видати: рукавички, дощовики, пакети, маски, вологі і сухі серветки, воду [13, ст.24].

Отже, можна зробити висновок, що одним із важливих наслідків розбудови громадянського суспільства в Україні, став активний розвиток відносно нового для країни соціального явища – волонтерського руху та волонтерської діяльності. Звичайно, професійна кваліфікація волонтерів сьогодні ще досить низька, проте вони володіють якостями та здібностями, якими не завжди володіє фахівець тієї чи іншої суспільної організації. Волонтерська діяльність – це шлях самопізнання і самоперевірки. Тому в добровільній роботі беруть участь різні категорії волонтерів, людина будь-якого віку і статі, з будь-якою освітою яка спроможна відчувати означені потреби інших людей і на добровільних засадах професійно їм допомагати.

РОЗДІЛ II. АНКЕТУВАННЯ ЯК МЕТОД ДОСЛІДЖЕННЯ СТАВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ДО «ЗЕЛЕНОГО» ВОЛОНТЕРСТВА

2.1 Особливості технології інтернет-анкетування

Анкетування – метод масового збору матеріалу за допомогою спеціально розроблених опитувальників, що називаються анкетами. Це різновид опитування, який передбачає заповнення респондентом власноруч спеціального бланку із запитаннями анкети, яка також містить інформацію соціально-демографічного характеру про респондента.

Перевагами анкетування є: незалежність відповідей респондента від особистості анкетера, його світосприйняття, ціннісних орієнтацій тощо; достатність часу в респондента для обмірковування запитання та формулювання (вибору) відповіді; використання чітко розробленої анкети як інструмента, який має відповідні якісні характеристики, що зменшує вплив на результат через недостатність досвіду анкетера; попередня продуманість, виваженість запитань, які формулюються в анкеті (за умови її якісного розроблення); досить широкий спектр питань, необмеженість у часі як, наприклад, при інтерв'юванні; можливість стандартизації процедури збору даних та їх наступної статистичної обробки, що дає змогу використовувати цю інформацію для вироблення управлінських рішень та формулювання виважених висновків (за умови дотримання всіх правил формування вибірки респондентів, проведення процедури анкетування та якості самої анкети як інструмента).

Різні види анкетування дають можливість отримати інформацію різного ступеня надійності й достовірності, що є природнім зважаючи на особливості процедур анкетування у різних випадках. Зрозуміло, що

анкетування, яке проводиться досвідченим анкетером у його присутності після короткого інструктажу респондент(а)ів, а анкета збирається дослідником власноруч і перевіряється її заповнення (тобто анкетування пряме, особисте та індивідуальне) має значно вищі якісні характеристики і може застосовуватися при кількісних дослідженнях певної ситуації або явища.

Проте, анкетуванню властиві і деякі загальні недоліки, а саме: неможливість гнучкого реагування на процес отримання інформації, переведення його інший бік, на більш цікаві, актуальні для дослідника аспекти; повернення незаповнених або заповнених частково анкету разі використання поштового анкетування або ж через неуважність анкетера; існування певних обмежень у застосування окремих видів анкетування, що знижує достовірність отриманих даних (наприклад, заповнення анкетних листів анкетерами за відповідями респондентів – дітей, хворих осіб тощо, заповнення анкет іншими особами при пощтовому або пресовому анкетуванні та деякі інші. [18, ст. , ст..6]

З технічної точки зору, Інтернет - це об'єднання комп'ютерних мереж, що працюють по найрізноманітніших протоколах, що зв'язують всілякі типи комп'ютерів, що фізично передають дані по телефонних дротах, оптичному волокну, через супутники і радіомодеми. Слово Інтернет з'явилося ще в середині 70-х років, коли були розроблені стандарти передачі даних, що дозволяють об'єднувати між собою локальні мережі довільної архітектури. Ці стандарти згодом одержали назву протокол TCP/IP і заклали основу для зростання глобальної комп'ютерної мережі шляхом об'єднання вже існуючих мереж.

Справжній розквіт Інтернету почався в 1992 році (тоді він об'єднував вже більше мільйона комп'ютерів), коли була винайдена нова служба World Wide Web (або WWW, або просто веб). Web- це величезний інформаційний

простір, в якому користувачу доступні незліченні архіви документів, зв'язаних між собою посиланнями. Такі документи прийнято називати гіпертекстовими, а посилання - гіперпосиланнями. Інформація в WWW може бути представлена у вигляді текстів, графіки, звуку або відеозображення. До сьогодення WWW залишається найпопулярнішим сервісом, завдяки якому Інтернет є джерелом інформації, фантастичним по своїх об'ємах, і здатний надати велику інформаційну підтримку, у тому числі на стадії пошуку базової інформації для розробки програми соціологічного дослідження.

Результати соціологічних досліджень, що проводяться різними творчими колективами, достатньо рідко публікуються в центральних наукових виданнях. Основна маса результатів або публікується в місцевих виданнях, які частіше за все неприступні широкій науковій громадськості, або просто осідає в архівах дослідників. Інтернет надає можливість легко і оперативно публікувати результати наукових досліджень в мережі. Таким чином, Інтернет виконує функції не тільки електронної бібліотеки, але і електронного видавництва.

Для того, щоб опублікувати свої матеріали в Інтернеті, необхідно вибрати сервер, на якому розташовуватимуться матеріали, і підготують їх до публікації. Нові можливості для емпіричної соціології відкриває використання Інтернету як інструменту дослідження. Світова практика використання Інтернету для проведення соціологічних опитів існує вже більше десяти років. В нашій країні такі опити ще не набули достатньо широкого поширення, перш за все, з причини все ще невеликого розміру Інтернет-аудиторії.

Але у міру зростання Інтернет-аудиторії практика проведення Інтернет-опитів, швидше за все, розвиватиметься, оскільки такі опити мають ряд

незаперечних переваг над традиційними методами збору первинної соціологічної інформації.

Перш за все, швидкість збору інформації через Інтернет вимірюється хвилинами, що незрівнянне з тимчасовими витратами на проведення традиційного опиту. А при дослідженні соціальних процесів, що швидко розвиваються, часовий чинник має дуже велике значення. [19]

2.2 Організація інтернет-анкетування серед студентів

Сучасні інформаційні засоби дозволяють зменшити час проходження даних по ланцюгу ланцюжку “заповнена анкета – введення анкети в базу даних – аналіз анкети – представлення результатів у графічному вигляді” буквально до декількох хвилин. Тому я використала для опитування студентів Google Forms

Цільовою аудиторією були студенти, які проживають в гуртожитках СумДУ. Анкетування було анонімним, тому доступу до контактів студентів я не маю.

Також я стикалася з деякими труднощами під час роботи:

- Складність підібрати та залучити саме ту цільову аудиторію, яка потрібна для анкетування
- Немає в соціальних мережах спілок та пабліків для будь-якого виду інформування студентів, які проживають в гуртожитках
- пов'язана з низькою часткою погоджуються на участь в дослідженні. Частка погоджуються від числа тих, хто отримав запрошення, зазвичай вкрай низька.

Переваги інтернет-опитувань. Незважаючи на труднощі, технологія репрезентативних інтернет-опитувань дуже перспективна. В якості одного з переваг вже відзначалася їх оперативність: інтернет-опитування можна провести протягом двох-трьох днів, а іноді й кількох годин. Більш того, зазвичай за ходом такого опитування можна стежити в реальному часі.

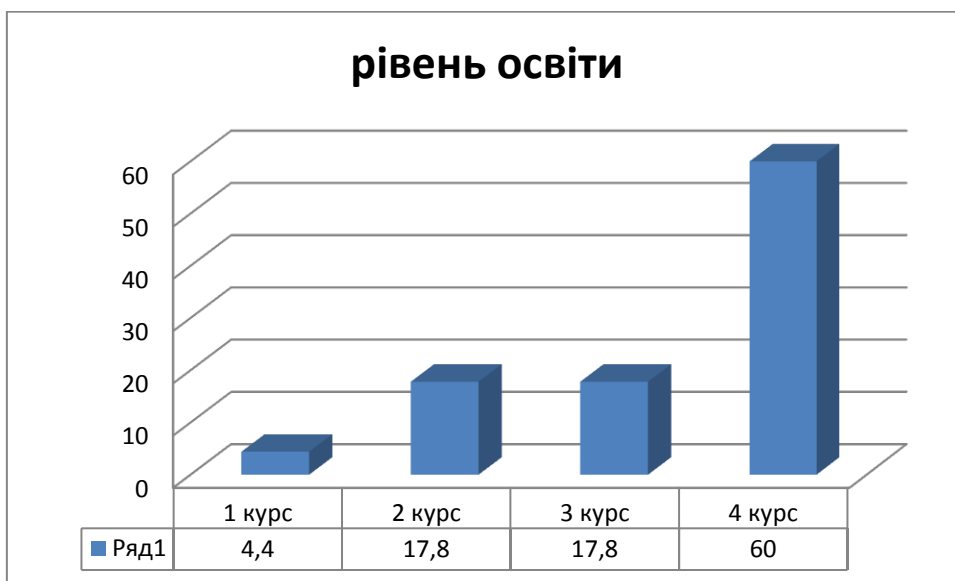
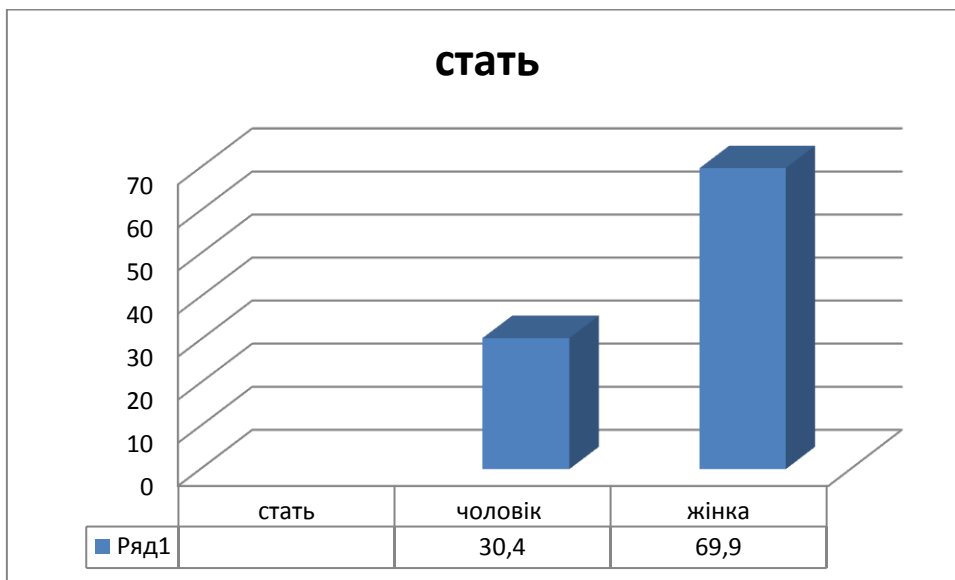
Інше їх перевага - відносна дешевизна: Інтернет дозволяє опитати велику кількість людей без витрат на інтерв'юерів, друкування анкет, телефонні дзвінки, розсилання листів поштою і т. д.

Ще однією істотною перевагою інтернет-опитувань є можливість вивчати специфічні проблеми, які люди не готові обговорювати в звичайній розмові:

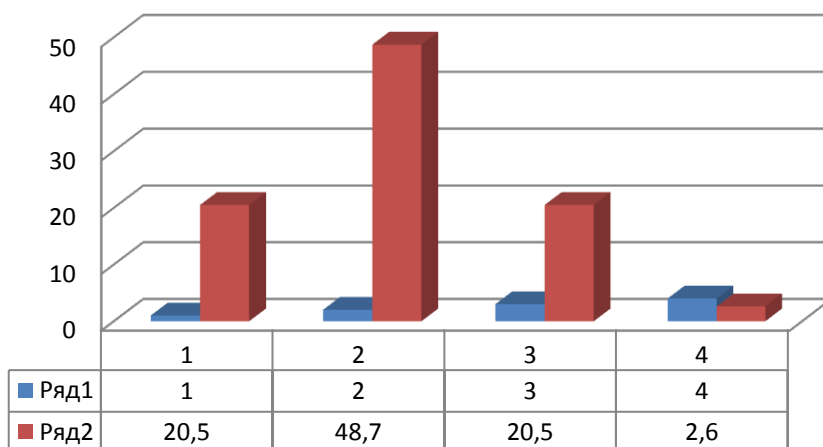
наркотики, СНІД, контроль над народжуваністю, вживання алкоголю, самогубства і т. д. Це можливо завдяки тому, що сидить за комп'ютером респондент, по-перше, не соромиться інтерв'юера; по-друге, може вибрати момент, коли в кімнаті нікого немає, і, по-третє, впевнений, що дані опитування будуть представлятися лише в анонімному вигляді.

2.3 Результати експериментальної частини роботи

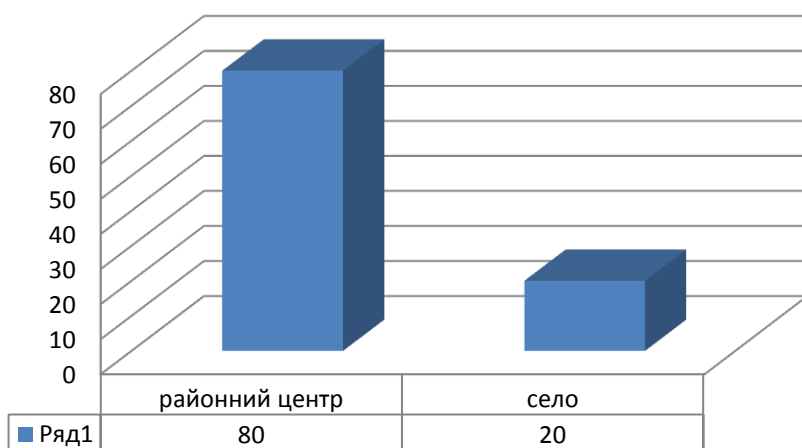
Провівши анкетування серед студентів (46 осіб), направлене на те, щоб дізнатися настрій, чи хотіли б вони займатися екологічною діяльністю або створити своє студентське екологічне об'єднання та дізнатися відношення студентів до «зеленої» волонтерської діяльності. Опитування показало нам такі результати:

номер гуртожитку

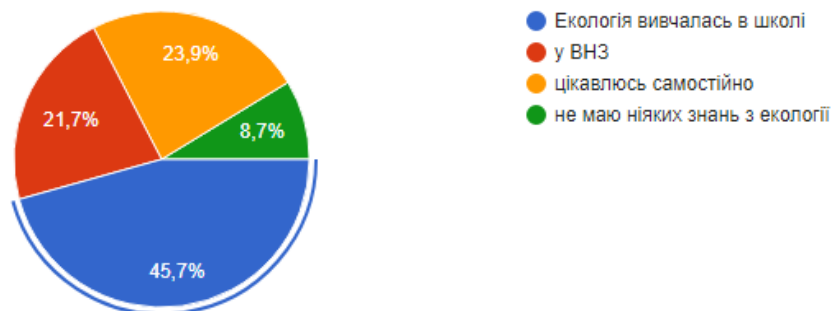

місце проживання

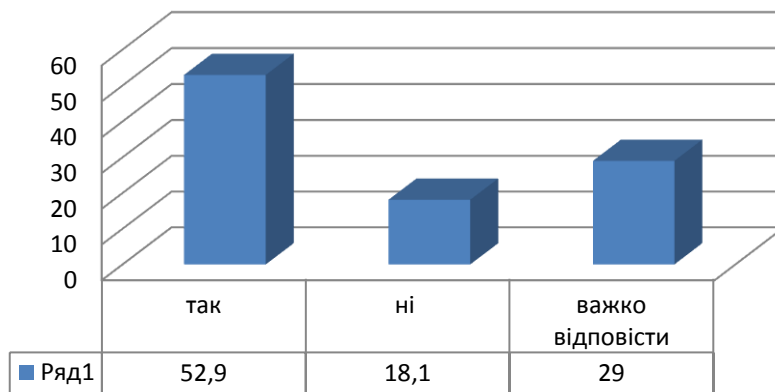

Екологічна освіта

46 ответов

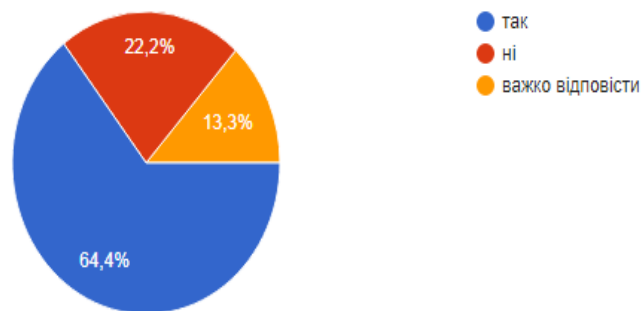

Чи цікавитеся ви проблемами довкілля?

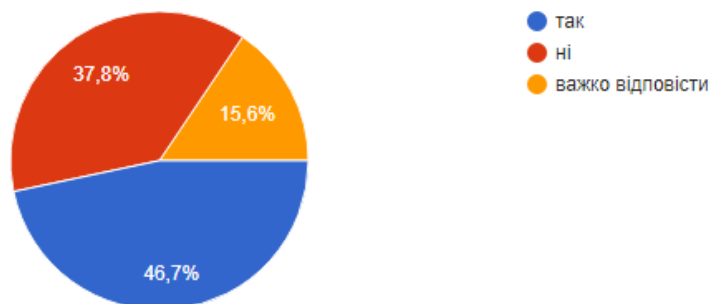
Ви відчуваєте потребу в пошуку нових знань про природу?

45 ответов

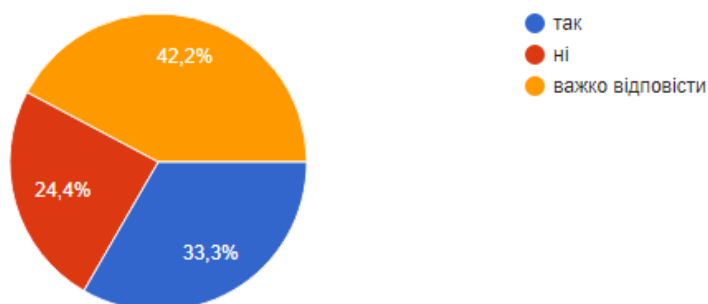
Ви брали участь у благодійних акціях на користь природи?

45 ответов

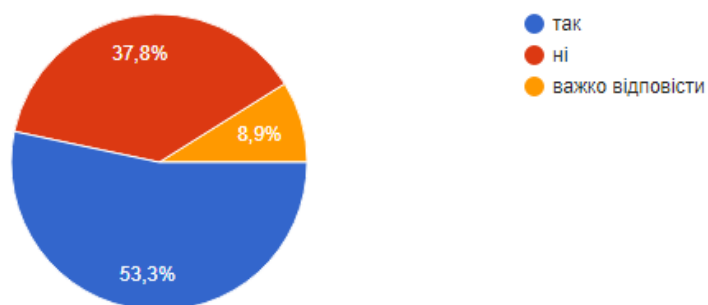
Ви відгукнетеся на оголошення в газеті в соціальній мережі або в інших засобах масової інформації з пропозицією поїхати в неділю розчищати ліс від сміття?

45 ответов

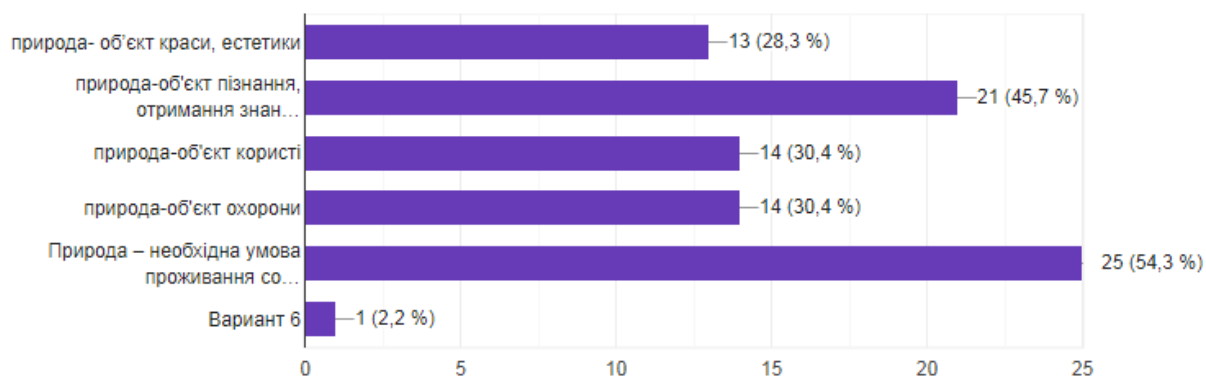
Ви брали участь в екологічних заходах (виставки, фестивалі, конференції і т.п.)?

45 ответов

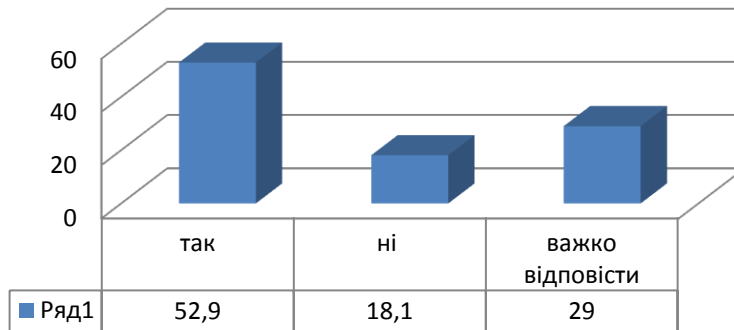

Ваша домінуюча установка на природу? У чому, на Ваш погляд, полягає значення природи для людини?

46 ответов

чи хотіли б ви займатися екологічною волонтерською діяльністю?

Отже, ми можемо бачити, що студенти досить відповідально та чуйно відносяться до навколишнього середовища, цікавляться ним самостійно, відчують потребу в пошуку нових знань, брали участь в благодійних акціях на користь природи та мають бажання займатися «зеленим» волонтерством.

На мою думку, можливо сформувати волонтерську спільноту разом із студентами для «зеленої» соціальної роботи. Як планувалося організувати прибирання біля гуртожитків СумДу, але в зв'язку з карантином цей проект реалізувати не вдалося.

ВИСНОВКИ

1. Поняття “зелене волонтерство” є сучасним позначенням особливого виду соціальної роботи, що набула актуальності внаслідок загострення екологічних проблем глобального масштабу та регіональної локалізації. Суттю та змістом “зеленого волонтерства” є підтримка екологічної рівноваги у довкіллі, захист та збереження природних складових соціоекологічного середовища, поширення у різновікових групах населення природозберігаючого типу екологічної свідомості, відповідних вмінь та навичок практичної діяльності. “Зелене волонтерство” практично поширюється в багатьох державах, є об'єктом численних наукових досліджень, має сучасні правові засади здійснення та ґрунтується на етичних (соціо-еколого орієнтованих) поглядах його суб'єктів.

2. “Зелене волонтерство” має численні форми свого здійснення. “Зелене волонтерство” серед студентських угруповань має власні технологічні особливості. “Зелене волонтерство” серед студентських угруповань розвивається на перетині соціальної (соціально-екологічної) та соціокультурної діяльності. Суб'єктами “зеленого волонтерства” у студентських об'єднаннях є переважно здорові молоді люди, як чоловіки, так і жінки. Отже, розвиток “зеленого волонтерства” серед студентства пов'язаний у його ідеологічному вимірі - із освітнім процесом, а в практичному вимірі - із проведенням вільного часу, дозвіллевою діяльністю, і зазвичай успішно перетворюється на значущу складову дозвілля. За формами свого розвитку “зелене волонтерство” серед студентів завжди є різновидами групової, колективної, товариської діяльності. Рисами технологій “зеленого волонтерства” є рівноправ'я, демократія, відсутність жорстких механізмів управління та примусу, тощо.

3. Засобами залучення до “зеленого волонтерства” студентів СумДУ, які проживають в університетських гуртожитках, є різноманітні форми соціоекологічного поінформування, включаючи формальну та неформальну екологічну освіту у навчальний та дозвіллевий час, що доповнені технологіями утворення об’єднань, озброєних необхідними матеріальними засобами та згодними перевіряти свої соціоекологічні знання у практичній природоохоронній та природозберігаючій діяльності.

4. За умов карантину 2020 р. ми були примушені обмежити свою дослідницько-організаційну діяльність вивченням результативності інтернет-анкетування серед студентів як засобу формування зацікавленості у “зеленому волонтерстві” та бажання перейти у майбутньому до практичної еколого-захисної діяльності. Було визначено, що анкетування може бути лише вихідною формою й внутрішнім необхідним методом збору інформації у процесі ініціювання та науково-теоретичного й практично-технологічного обґрунтування соціального експерименту з утворення угруповання “зелених волонтерів” із студентів, що проживають у гуртожитках.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

Дослідно-експериментальна робота з організації угруповань, орієнтованих на “зелене волонтерство” із студентів, повинна бути продовжена. Повинні вивчатися механізми формування зацікавленості в екологічній та соціо-екологічній діяльності, розвиток готовності до практичних дій, вміння утворюювати мікроколективи, об’єднані екологічним інтересами та здатністю до спільної діяльності, тощо.

Також подальше дослідження перспектив організації угруповань із “зеленого волонтерства” може бути спрямованим на розроблення виоркемлених екологічних та соціоекологічних технологій, наприклад, з очищення територій та водоймищ, захисту диких і домашніх тварин, створення умов для їх проживання, переробці відходів тощо.

Стихійне зростання волонтерства в студентському співтоваристві обумовлює визнання волонтерської діяльності як ефективного інструменту соціалізації і самореалізації молоді; продуктивної умови для проведення різноманітних культурних та спортивних подій. Волонтерська діяльність дає найцінніший практичний досвід, знайомства з новими людьми і новими цікавими місцями. Участь в волонтерських проектах допомагає «прокачати» найрізноманітніші навички - і професійні, і «soft skills», здатність управляти проектами, бути комунікабельним і стресостійким, вирішувати завдання в команді, сформулювати емоційний інтелект, конкурентоспроможність і лідерські якості молоді. Отже, ми звертаємо увагу на необхідність підтримки розвитку “зеленого волонтерства” на державному рівні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агарков О. А. Безробіття як соціальна проблема та об'єкт соціальної роботи: регіональний аспект / О. Агарков. – // Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики. – 2013. – Вип. 59–60. – С. 77–85.
2. Агарков О. Напрями соціальної роботи з молоддю сім'єю: регіональний аспект / О. Агарков // Грані, 2013. – № 11. – С. 69–74.
3. Агарков О. Особливості соціальної роботи з наркозалежними клієнтами: теоретичний аналіз / О. Агарков // Сучасні суспільні проблеми у вимірі соціології управління : збірник наукових праць ДонДУУ. – 2014. – Т. XV, вип. 281. – С. 443–450.
4. Бегаль О. Сутність соціальної роботи: теоретико-методологічні принципи дослідження / О. Бегаль // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії, 2013, № 55. – С. 81–90.
5. Безпалько О. В. Теорія і практика соціально-педагогічної роботи з дітьми та учнівською молоддю в територіальній громаді : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.05 / О. В. Безпалько. – Луганськ, Луган. нац. пед. ун-т ім. Т. Шевченка, 2007. – 44 с.
6. Біла О. О. Волонтерська робота з дітьми із обмеженими можливостями здоров'я (порівняльний контекст) / О. О. Біла // Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія" Сер. : Педагогіка, 2010. – Т. 123, вип. 110. – С. 66-72. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchduped_2010_123_110_13.
7. Ворощук О. Д. Робота з людьми з особливими потребами : методичні рекомендації / О. Д. Ворощук. – Івано-Франківськ, 2007. – 70 с.
8. Горпинич О. В. Соціальна робота як фактор формування громадянського суспільства : автореф. дис. ... канд. філос. наук : 09.00.03 / О. В. Горпинич. – Київ, Ін-т вищ. освіти АПН України, 2005. – 18 с.
9. Грига І., Кабаченко Н. Розуміння бездомності: підходи до вивчення / І. Грига, Н. Кабаченко // Магістеріум, 2004. – Вип. 15. – С. 56–68.
10. Житинська М. Соціально-педагогічна підтримка життєдіяльності осіб похилого віку в умовах територіального центру соціального обслуговування : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.05 / М. Житинська. – Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 2018. – 250 с.
11. Загальна декларація прав людини : прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року // Офіційний веб-портал Верховної Ради України. Законодавство України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_015.

12. Карпенко, О. Г. Теорія та практика соціальної роботи : навч. посіб. / О. Г. Карпенко, Н. Ф. Романова. – Київ : Слово, 2015. – 408 с.
13. Кияниця З. П., Петрочко Ж. В. Соціальна робота з вразливими сім'ями та дітьми : посіб. у 2-х ч.; Ч. I. Сучасні орієнтири та ключові технології / З. П. Кияниця, Ж. В. Петрочко. – Київ : ОБНОВА КОМПАНІ, 2017. – 256 с.
14. Клименюк Н. В. Виховання гуманності у майбутніх соціальних працівників в умовах професійної підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 / Н. В. Клименюк. – Херсон, Херсонський держ. ун-т, 2007. – 19 с.
15. Коленіченко Т. Деякі особливості соціальної роботи з людьми похилого віку Т. Коленіченко // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. 2008. Вип. 7. – С. 92–99.
16. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верхов. Ради України 28 черв. 1996 р. ; Закон України "Про внесення змін до Конституції України" № 2222-IV від 8.12.2004 р. Київ : Велес, 2005. 48 с. ("Офіційний документ"). Втратив чинність
17. Кривоконь, Н. І. Проблеми соціальної роботи та соціальної політики в Україні : навч. посіб. / Н. І. Кривоконь. – Чернігів : Чернігівський держ. технологічний ун-т, 2012. – 320 с.
18. Кубицький С. О. Сучасні технології соціальної роботи: світовий досвід та тенденції розвитку в Україні : монографія / С. О. Кубицький. – Київ: Видавничий центр НУБіП України, 2015. – 330 с.
19. Ліщинська О. А. Профілактика психологічного насильства у сім'ї та освітньому середовищі : методичні рекомендації / О. А. Ліщинська. – Київ : Міленіум, Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – 2010. – 68 с.
20. Лукашевич, М. П. Соціальна робота. Теорія і практика : підручник / М. П. Лукашевич, Т. В. Семигіна. – Київ : Каравела, 2011. – 368 с.
21. Махмадамінова Г. А. Соціалізація неповнолітніх у соціально неблагополучних сім'ях : автореф. дис. ... канд. соціол. наук : 22.00.04 / Г. А. Махмадамінова. – Київ, НАН України, Інститут соціології. – 2006. – 16 с.
22. Методичні рекомендації з узагальнення досвіду соціального супроводу та підтримки сімей, які виховують ВІЛ-інфіковану дитину. КИЇВ: Дитячий фонд ООН в Україні (ЮНІСЕФ), Український інститут соціальних досліджень, 2005. – 63 с.
23. Міжнародний пакт про цивільні і політичні права: ратифіковано Указом Президії Верховної Ради Української РСР N 2148-VIII (2148-08) від 19.10.73 // Офіційний веб-портал Верховної Ради України. Законодавство України. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_043.
24. Національна стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016 - 2020 роки / <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/68/2016>.

25. Петрів О. Нематеріальні форми соціальної підтримки сімей, які опинилися в складних життєвих обставинах / О. Петров. // *Social Work and Education*. – 2014. – № 1. – С. 100–107.

26. Попович В. Особливості вуличної соціальної роботи: регіональний аспект / В. Попович // *Сучасні суспільні проблеми у вимірі соціології управління: збірник наукових праць*. – Донецьк: ДонДУУ, 2014. – Т. XV, № 281. – С. 219–227.

27. Про затвердження Загального положення про центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді : постанова Кабінету Міністрів України від 1 серпня 2013 р. № 573 // Офіційний веб-портал Верховної Ради України. Законодавство України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/573-2013-%D0%BF>.

28. Про затвердження Загальнодержавної цільової соціальної програми протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу на 2014-2018 роки : Закон України від 20 жовтня 2014 р. № 1708-VII // Офіційний веб-портал Верховної Ради України. Законодавство України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1708-18>.

29. Про затвердження Переліку соціальних послуг, що надаються особам, які перебувають у складних життєвих обставинах і не можуть самостійно їх подолати / <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1614-12>.

30. Про основи соціального захисту бездомних громадян і безпритульних дітей : Закон України від 2 черв. 2005 р. // *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 26. Ст. 354.

31. Про соціальні послуги : Закон України від 19 червня 2003 р. № 966-IV // Офіційний веб-портал Верховної Ради України. Законодавство України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/main/966-15>.

32. Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю : Закон України від 21 червня 2001 р. № 2558-III // Офіційний веб-портал Верховної Ради України. Законодавство України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2558-14>

33. Ревть А. Інноваційний досвід соціально-реабілітаційної роботи з дітьми-інвалідами та їх батьками в Україні / А. Ревть // *Людинознавчі студії. Педагогіка*. 2015. Вип. 1(33). С. 169-175. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Lstud_2015_1\(33\)_22](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Lstud_2015_1(33)_22).

34. Ревть А. Сутність та специфіка організації соціальної роботи з дітьми із функціональними обмеженнями / А. Ревть // *Молодь і ринок*. 2016. № 8. С. 38-42. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mir_2016_8_10.

35. Савельчук І. Інноваційні методи соціальної роботи з людьми похилого віку: специфіка та особливості провадження / І. Савельчук // *Молодий вчений*, 2015. – № 2(17). – С. 95–98.

36. Штанська О. В. Зарубіжний досвід взаємодії державної молодіжної політики та політики зайнятості / О. В. Штанська. – URL: www.kbuara.kharkov.ua/ebook/n/.

37. Якубова Л. А., Труш Н. П. Порівняльний аналіз особливостей організації соціальної роботи з людьми похилого віку в Україні та за кордоном / Л. А. Якубова, Н. П. Труш // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота. 2015. – Вип. 36. – С. 209-211. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuped_2015_36_69

Додаток А

Стать а) чоловік б) жінка

1. Факультет

А) ІФСК

Б) ТЕСЕТ

В) ЕЛІТ

Г) ФЕМ

2. Курс

А) 1

Б) 2

В) 3

Г) 4

3. Номер гуртожитку

А) 1

Б) 2

Г) 3

4. Чи цікавитеся Ви проблемами довкілля?

а) так

б) ні

в) важко відповісти

5. Ви вивчали екологію?

а) в школі

б) в ВНЗ

в) самостійно цікавлюсь

6. Ви відчуваєте потребу в пошуку нових знань про природу?

а) так

б) ні

в) важко відповісти

7. Ви брали участь в екологічних заходах (виставки, фестивалі, конференцій і т.п.)?

а) так

б) ні

в) важко відповісти

8. Ви брали участь у благодійних акціях на користь природи?

а) так

б) ні

в) важко відповісти

9. Ваша домінуюча установка на природу?

а) природа-об'єкт краси,
естетики, етики життя;

б) природа-об'єкт пізнання,
отримання знань і як умова
проживання.

в) природа-об'єкт користі.

г) природа-об'єкт охорони.

10. Чи хотіли б ви займатися екологічною волонтерською діяльністю?

а) так

б) ні

в) важко відповісти